

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kevasta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kevasta annetun lain 3 §:n muuttamisesta (HE 27/2017 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Marja Isomäki, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Immo Aakkula, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Erik Strömberg, sosiaali- ja terveysministeriö
- matemaatikko Mikko Sankala, Eläketurvakeskus
- kehittämisspäälikkö Hannele Salminen, Suomen Kuntaliitto
- rehtori Anneli Pirttilä, Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto Arene ry
- asiantuntija Piritta Poikonen, Finanssialan Keskusliitto ry
- lakiasiaintohtaja Karoliina Kiuru, Keva

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- opetus- ja kulttuuriministeriö
- Lapin ammattikorkeakoulu
- Lappeenrannan teknillinen yliopisto
- Tampereen ammattikorkeakoulu
- Saimaan ammattikorkeakoulu
- Akava ry
- Kunta-alan unioni
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Kevasta annettua lakia. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan Kevan jäsenyhteisönä nykyisin olevilla ammattikorkeakouluosakeyhtiöillä olisi oikeus pysyä Kevan jäsenyhteisöinä vuoden 2025 loppuun riippumatta niiden omistussuhteissa tapahtuvista muutoksista.

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2017 vp

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä perusteltuna. Muutos antaa ammattikorkeakouluosakeyhtiölle oikeuden pysyä Kevan jäsenyhteisönä vuoden 2025 loppuun saakka riippumatta yhtiön omistussuhteen muutoksesta. Muutosehdotus tukee ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyötä ja rakenteellista kehittämistä ja siten pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman korkeakoulupoliittista linjaa. Tavoitteena on koota tutkimuksen voimavaroja ja edistää alue- ja alakohtaisten osaamiskeskittymien muodostumista. Esityksessä on kyse ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyön edistämisestä, mutta se myös tukee Kevan toimintaedellytyksiä nykyisessä tilanteessa. Esityksen pääasiallinen peruste on kuitenkin korkeakoulu- ja tiedepoliittinen.

Korkeakoulujen yhteistyön mahdollistaminen

Valiokunta painottaa, että ehdotettu lainmuutos on saadun selvityksen mukaan välttämätön korkeakoulujen yhteistyön edistämiseksi ja eräiden jo aloitettujen uudistusten toteuttamiseksi. Viereillä on hankkeita, joissa kuntien enemmistöomistuksessa ja siten Kevan jäsenyhteisöinä olevia ammattikorkeakouluja siirtyisi kokonaan tai pääosin yliopistojen omistukseen. Tällaisia suunnitelmia on kolmessa eri hankkeessa, joissa ovat mukana Lapin, Lappeenrannan ja Lahden sekä Tampereen ammattikorkeakoulut.

Omistuksen siirtymisen jälkeen ammattikorkeakoulu ei voimassa olevan lainsäädännön mukaan voi järjestää henkilöstönsä eläkevakuuttamista Kevassa. Ongelmaksi muodostuu se, että henkilöt, joiden palvelussuhde ammattikorkeakoulussa on alkanut ennen vuotta 1993 ja jatkunut yhdenjaksoisesti, menettäisivät oikeutensa korotettuun eläkekarttumaan (lisäeläke). Esitys koskee toteutuvista järjestelyistä riippuen korkeintaan 920:n ammattikorkeakoulussa työskentelevän henkilön eläketurvaa ja varmistaa näiden osalta keskiarvoltaan 100 euron kuukausittaisen lisäeläkkeen saamisen.

Muutostilanteissa lisäeläketurvan säilyminen on yleensä turvattu velvoittamalla yhtiö ottamaan lisäeläkevakuutus henkivakuutusyhtiöstä. Rakenteellisen kehittämisen yhteydessä ammattikorkeakoulujen kuntaomistajat ovat asettaneet hankkeiden etenemisen edellytykseksi sen, että ammattikorkeakoulun henkilöstön nykyinen eläketurvan taso taataan. Kevan jäsenyhteisökelpoisuuden poistumisen vuoksi kyseessä olevien ammattikorkeakoulujen olisi erikseen hankittava lisäeläkkeen tasoa vastaava eläketurva osalle henkilöstöään, mistä aiheutuisi ammattikorkeakoululle 1—5 miljoonan euron kustannukset. Tällaisen vakuutuksen ottaminen ei ole ammattikorkeakouluille mahdollista niiden tiukan taloudellisen tilanteen vuoksi. Ammattikorkeakoulujen rahoitusta on leikattu viime vuosina voimakkaasti.

Lisäkustannus erillisen vakuutuksen ottamisesta olisi niin huomattava, että se vaarantaisi saadun asiantuntijalausannon mukaan merkittävien yhteistyöhankkeiden etenemisen. Valiokunta pitää tärkeänä, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisissä omistusjärjestelyissä varmistetaan

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2017 vp

ammattikorkeakoulujen henkilöstön eläketurvan säilyminen hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla ja turvataan se, että korkeakoulujen voimavarojen kokoamista koskeissa hankkeissa voidaan edetä täysimääräisesti.

Eläketurva ammattikorkeakoulujen henkilöstön ja työnantajien näkökulmasta

Esityksellä vahvistetaan ammattikorkeakoulujen henkilöstön yhdenvertaisuutta, kun eläketurva ei riipu ammattikorkeakoulun omistajamuutoksista. On perusteltua, että ammattikorkeakoulujen, jotka ovat julkisesti rahoitettuja julkisen palvelun tuottajia ja siten osa julkista sektoria, on mahdollista hankkia henkilöstönsä eläketurva julkisen sektorin säännösten mukaan riippumatta ammattikorkeakoulun omistuksesta.

Ammattikorkeakoulujen asemaan osana julkista sektoria perustuu myös se, että hallituksen esityksessä ehdotettavan ratkaisun ei voida katsoa johtavan työnantajien eriarvoiseen kohteluun. Eri asemaan asettamista ei esityksen johdosta tapahdu ainakaan kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta. Tämä johtuu ammattikorkeakoulujen omistuksesta riippumattomasta julkisesta luonteesta. Arvioitaessa työnantajien eri asemaan joutumista ammattikorkeakouluja tulee verrata vastaaviin organisaatioihin, joiden toiminta on yleishyödyllistä, julkisesti rahoitettua ja lakisääteistä, ei yksityiseen toimijaan, jolla on voiton tavoittelemisen tarkoitus. Aikaisemmin esimerkiksi VTT Oy:n kohdalla sama asia ratkaistiin valtion erillisrahoituksella, jolla katettiin lisäeläketurvan hankkiminen VTT:n siirtyessä pois julkisen eläkevakuutuksen piiristä. Menettelyä voidaan pitää rinnasteisena käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen nähden.

Valiokuntakuulemisessa esitettiin mahdollisuus ratkaista ammattikorkeakoulun henkilöstöä koskeva eläketurvaongelma noudattamalla samaa menettelyä kuin yliopistoissa niiden siirtyessä valtion eläkejärjestelmästä TyEL:n piiriin siten, että osa vakuutetaan TyEL:n mukaan ja osan vakuutusturva hoidetaan Valtiokonttorissa. Valiokunta toteaa, että nyt käsiteltävänä olevassa tilanteessa vastaava menettely on periaatteessa mahdollinen, mutta ei ongelmaton. Se tekisi ammattikorkeakoulujen eläkejärjestelmästä monimutkaisen, koska merkittävä osa omistajaa vaihtavien ammattikorkeakoulujen henkilöstöstä siirtyisi yksityisen työeläkejärjestelmän piiriin ja osa jäisi julkisten alojen vakuutuksen piiriin. Nykyisten säännösten mukaan Kevan jäsenyhteisön on hoidettava koko henkilöstönsä lakisääteinen eläketurva Kevassa. Tällainen henkilöpiirijakoon johtava käytäntö olisi iso periaatteellinen muutos, eikä sen avaamista valmistelussa ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, ehdotettu menettely olisi ongelmallinen myös Kevan jäsenyhteisöjen eläketurvan rahoituksen kannalta. Kevalle jäisi vain se osa henkilöstöstä, jolle on karttunut parempia eläke-etuuksia. Samaan aikaan Kevan eläkemaksutot pienenisivät.

Lopuksi

Esitetty lainmuutos ehdotetaan olevan määräaikainen siten, että sen mukainen oikeus pysyä Kevan jäsenyhteisönä säilyy vuoden 2025 loppuun saakka. Valiokunta pitää ehdotusta tarkoituksenmukaisena, sillä määräajan päätyminen on ajoitettu siten, että siinä noudatetaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen (sote-uudistus) siirtymäajan eläkeasioita koskevan työryhmän toimeksiannon mukaista aikataulua. Valiokunnan saaman asiantuntijalausunnon mukaan nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys ja sote-uudistukseen liittyvät ratkaisut eivät ole riippuvaisia toi-

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2017 vp

sistaan. Myös sote-uudistuksen yhteydessä joudutaan valiokunnan arvion mukaan ratkaisemaan henkilöstön eläkejärjestelyihin liittyviä kysymyksiä ja arvioimaan Kevan rahoitusasemaa.

Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä tiiviissä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön sekä valtiovarainministeriön kanssa. Poikkeuksellisesta valmisteluvastuusta sovitettiin ministeriöiden kesken niiden työtilanteen ja ehdotetun lain voimaantulon kiireellisyyden vuoksi. Valiokunta pitää menettelyä perusteltuna ministeriöiden työpaineet sekä ehdotetun lain voimaantulon ajankohdan vaatimus huomioon ottaen. Valiokunta toteaa, että lainsäädännön arviointineuvosto antoi hallituksen esityksestä hyvän arvion.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Sivistysvaliokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 27/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 3.5.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuomo Puumala kesk
varapuheenjohtaja Sanna Lauslahti kok
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Li Andersson vas
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Marisanna Jarva kesk
jäsen Kimmo Kivelä ps
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikaela Nylander r
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Saara-Sofia Sirén kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen